



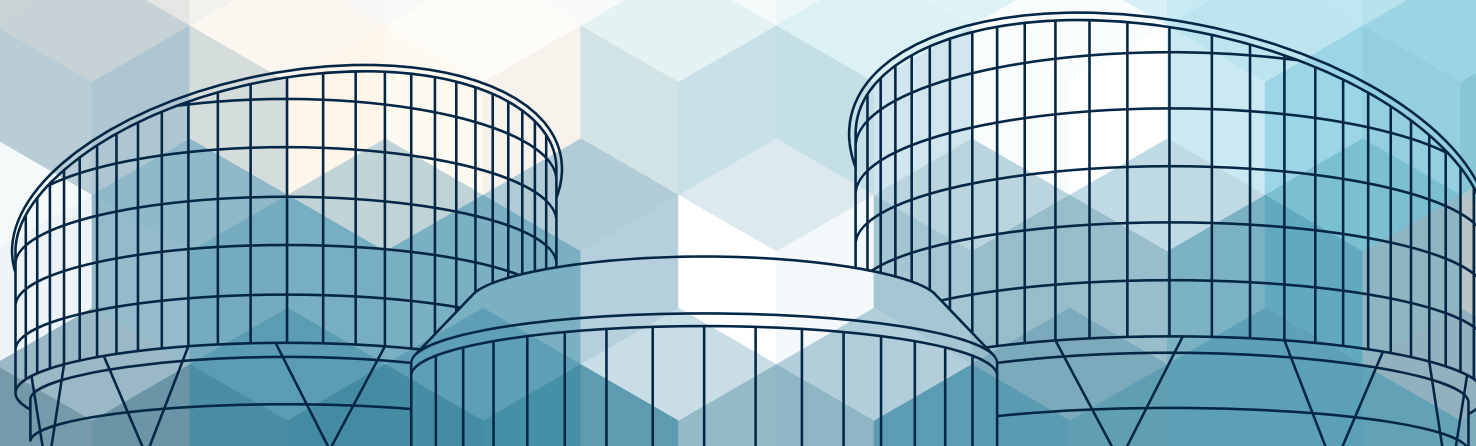
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Јевремовић против Србије



Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

АНАЛИЗА ПРЕСУДЕ

Захтев разумног рока није испуњен када се дуже трајање поступка превасходно приписује поступању суда и туженог (повреда чл. 6 ст. 1 Конвенције у вези са чланом 32 став 1 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 98/2006), као и чланом 310 тачка б Закона о браку и породичним односима из 1980. године („СГ СРС“, бр. 22/80, 11/88 и „СГ РС“, бр. 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 и 29/01)¹

Ускраћивање права појединцу да добије информације о свом идентитету (повреда чл. 8 Конвенције у вези са чланом 42 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 98/2006), као и члановима 8, 221а и 269 Закона о парничном поступку из 1977. године („СЛ СФРЈ“, бр. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 72/82, 69/82, 58/84, 74/97, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, и „СЛ СРЈ“ 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 и 3/02).²

Неделотворност процесног средстава услед ускраћивања могућности његовом подносиоцу да се појави као странка у поступку у којем се одлучује о њему (повреда чл. 13 Конвенције у вези са чланом 36 став 2 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 98/2006), као и члановима 7 и 52 Закона о уређењу судова („СГ РС“, бр. 63/01, 42/02, 27/03, 29/04, 101/05 и 46/06)³ и члановима 200 и 201 Закона о облигационим односима („СЛ СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, „СЛ СРЈ“, бр. 31/93)

Јевремовић против Србије

(БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ: 3150/05, ПРЕСУДА ОД 17.07.2007.)

¹ Дати члан у великој мери одговара члановима 204 и 280 Породичног закона („СГ РС“, бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015) који је тренутно на снази.

² Дати чланови у великој мери одговарају члановима 8, 231 став 1 и 260 Закона о парничном поступку („СГ РС“, бр.72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 - одлука УС и 55/2014).

³ Дати чланови у великој мери одговарају члановима 8 и 55 Закона о уређењу судова („СГ РС“, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 - др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 - др. закон, 13/2016 и 108/2016).

СЕНТЕНЦА:

Захтев разумног рока није испуњен када се дуже трајање судског поступка у којем се одлучује о грађанским правима и обавезама подносиоца представке превасходно приписује поступању суда и туженог, а нарочито када се ради о предметима у погледу којих се националним законодавством предвиђа да морају да се решавају као посебно хитни.

У поступцима за утврђивање очинства као и у другим поступцима који се односе на утврђивање грађанског статуса појединца правична равнотежа мора да се успостави између интереса појединца да добије потребне информације о свом идентитету и интереса заштите трећих лица од принудног подвргавања медицинском испитивању било које врсте.

Процесно средство које се подноси како би се утврдило да дужина поступка о коме је реч није испунила захтев разумног рока је „делотворно“ ако може да се употреби у циљу спречавање да тај поступак постане неразумно дуг, као и у циљу обезбеђивања одговарајуће накнаде за странку у поступку у погледу већ насталих одлагања.

ЧИЊЕНИЧНИ ОПИС:

Мајка и њена ћерка рођена ван брака покренуле су судски поступак против наводног оца детета у циљу утврђивање очинства и издржавања за дете 1999. године. Након што се, на основу крвних анализа, утврдило да постоји велика вероватноћа да је тужени отац прве подносиоце, он је шест пута одбио да се подвргне ДНК анализи упркос томе што је од стране суда био уредно позиван. Првостепени суд је донео одлуку у корист подносиоце представке. Тужени је уложио

жалбу другостепеном суду, који је укинуо дату пресуду и упутио предмет првостепеном суду на поновно суђење наводећи да тужени очигледно није био у могућности да у предвиђеним терминима приступи заказаној ДНК анализи, као и да чињенице предмета које се односе на издржавање детета такође захтевају даље разјашњење. Након што је првостепени суд поновно пресудио у корист подносиоце, тужени је, поново поднео жалбу другостепеном суду која је довела до укидања пресуде и упућивања предмета, по други пут, првостепеном суду на поновно суђење. Поводом нове пресуде у корист подносиоце, тужени је по трећи пут уложио жалбу другостепеном суду која је довела до потврђивања првостепене пресуде, а накнадно је изјавио и ревизију Врховном суду. Након непуних осам година од покретања парничног поступка, Врховни суд је дефинитивно решио питање очинства потврдивши пресуде нижих судова у делу који се тиче очинства туженог и потврдио основни износ додељеног издржавања. Истовремено, међутим, он је укинуо пресуде у вези са преосталим делом додељеног издржавања и у погледу тих питања предмет вратио на поновно суђење првостепеном суду. Подносиоце су у току поступка пред првостепеним судом поднеле притужбу Минситарству правде у циљу спречавања одлуковлачења поступка, што је довело до налагања поступајућем судији да предузме мере у циљу хитног поступања.

НАЧЕЛА ЕВРОПСКОГ СУДА И ЊИХОВА ПРИМЕНА НА ЧИЊЕНИЦЕ КОНКРЕТНОГ ПРЕДМЕТА:

1

Захтев разумног рока

Разумност дужине трајања поступка процењује се у светлости околности предмета и имајући на уму критеријуме утврђене праксом Европског суда, посебно сложеност предмета, држање подносилаца представке и надлежних државних органа, као и која је важност предмета за подносиоца представке. Посебна ефикасност захтева се у свим предметима који се тичу утврђивања грађанског статуса и то нарочито у погледу оних где национално законодавство предвиђа да морају да се решавају као посебно хитни.

Европски суд је у предмету *Јевремовић* приметио да национални судови ни после осам година нису у потпуности решили питање утврђивања очинства, будући да преостали захтев за издржавање још увек није решен у првој инстанци. Даље, Европски суд је утврдио да разлози дугог трајања поступка не могу да се превасходно припишу подносиоцима, већ суду и туженом. Наиме, домаћи суд је допринео дужини трајања поступка како узрокујући периоде значајне неактивности судова у трајању од пет месеци, тако и што је након одбијања туженог да се подвргне ДНК анализи пропустио да искористи расположива дисциплина о овлашћења и да примени релевантна правила о терету доказивања. Њиховом применом је могао да пресуди на основу тога што странка у поступку спречава утврђивање релевантних чињеница. С друге стране, тужени је проузроковао бројна одлагања непојављивањем на суду. Сходно томе, Европски суд је закључио да је дошло до повреде права на суђење у разумном року обухваћеног чланом 6 Конвенције.

2

Право на поштовање приватног живота

Према развијеној пракси Суда, чланом 8 обухваћане су како негативне, тако и позитивне обавезе државе. Негативним обавезама захтева се од државе да заштити право на поштовање приватног и породичног живота својим уздржавањем од произвољног мешања у вршење тог права, док се позитивним обавезама налаже државним органима да усвоје мере које су потребне у циљу обезбеђивања поштовања приватног живота. Границе између позитивних и негативних обавеза државе према члану 8 нису прецизно дефинисане, а начела која се примењују у погледу обе врсте обавезе су слична. Приликом одређивања да ли постоји обавеза државе по члану 8 у конкретном случају води се рачуна о правичној равнотежи која мора да се успостави између општег интереса и интереса појединца. У оба случаја држави је остављено одређено поље слободне процене.

Будући да утврђивање очинства несумњиво утиче на остваривање права на приватни живот појединца, поступци за утврђивање очинства јасно потпадају под делокруг члана 8. Појединци, са једне стране, имају јасан и витални интерес, заштићен Конвенцијом, да добијају информације које су потребне за откривање истине о важним аспектима њиховог идентитета, као што је њихово порекло. С друге стране, заштита трећих лица искључује њихову обавезу да буду на располагању ради медицинског испитивања било које врсте.

Полазећи од поља слободне процене које је остављено државама уговорницама, Европски суд је у предмету *Јевремовић* приметио да српски правни систем може да се, у начелу, сматра усклађеним са обавезама које проистичу из члана 8, иако не предвиђа средство

kojim bi primoraо navodног оца да обави ДНК анализу која је одређена судским решењем. Суд, међутим, сматра да је у конкретном предмету наступила повреда због тога што се у таквом систему интереси подносиоци који траже утврђивање очинства нису заштитили на други начин. Наиме, начело пропорционалности захтева да када национално право не омогућава утврђивање очинства путем ДНК анализе, држава мора да предвиди друга средства која ће омогућити надлежном органу да брзо утврди очинство.

Национални судови су, међутим, пропустили да испуне захтев пропорционалности и успоставе горенаведену равнотежу на тај начин што нису искористили дискрециона овлашћења која су им стајала на располагању у судском поступку утврђивања очинства чиме су знатно допринели дужини трајања датог поступка. Стављањем на тај начин подносиоци у стање продужене неизвесности у вези са њеним идентитетом дошло је до повреде позитивне обавезе државе која се огледа у пропуштању да заштити њено право на поштовање приватног живота према члану 8.

3

Право на делотворан правни лек

Члан 13 гарантује делотворан правни лек пред националним органом за наводно кршење свих права гарантованих Конвенцијом, укључујући и право на суђење у разумном року обухваћено чланом 6 став 1. Процесно средство које се подноси како би се утврдило да дужина поступка о коме је реч није испунила захтев разумног рока је „делотворно“ ако може да се употреби у циљу спречавање да тај поступак постане неразумно дуг, као и у циљу обезбеђивања одговарајуће накнаде за странку у поступку погледу већ насталих одлагања.

Процесна средства која су у предмету Јевремовић подносиоцике представке имале не располагању у циљу санкционисања одговорачења њиховог парничног поступка не могу да се сматрају делотворним. На првом месту, реч је о притужби на рад суда које се подноси када се сматра да је дошло до одговорачења поступка. Наиме, дата притужба се не сматра делотворном, како због тога што су вишој инстанци остављана преширока дискрециона овлашћења приликом одлучивања о њој, тако и због тога што подносилац притужбе у поступку по њој, у најбољем случају, има само право да буде обавештен о исходу поступка а не и да као странка учествује у поступку. Даље, Европски суд је нашао да би и посебан захтев за накнаду штете због одговорачења поступка такође био неделотворан у овом случају, чак и под претпоставком да је постојала могућност да подносиоцике представке добију накнаду по том основу због тога што није доказано да би наведени захтев могао да убрза поступак у питању, односно да би био бржи од тзв. редовног парничног поступка.

ПОСЛЕДИЦЕ УТВРЂЕНЕ ПОВРЕДЕ:

Због утврђених повреда, Европски суд је првој подносиоцике досудио правично задовољење у износу од 5.000 евра на име претрпљене нематеријалне штете (ћерци рођеној ван брака) а другој подносиоцике (мајци ћерке рођене ван брака) 1.000 евра на име претрпљене нематеријалне штете.



КОМЕНТАР:

Потребно је разликовати две групе случајева који се односе на поступак за утврђивање очинства а у погледу којих је Европски суд до сада утврђивао повреду члана 8. У неким од њих разматрало се постојање повреде права на поштовање породичног живота, будући да појам „породичног живота“ из члана 8 није искључиво ограничен на односе који се заснивају на браку, већ може да обухвати и друге односе код којих је у довољној мери присутна сталност за успостављање *de facto* „породичне везе“. (в. нпр. *Крон и други против Холандије (Kroon and Others v. the Netherlands)* бр. 18535/91 од 27.10.1994.)

Друга група случајева разликује се од прве групе због тога што код њих никада није ни била успостављена породична веза између подносиоца и наводног оца, те се код њих чланом 8 пружа заштита „приватном животу“, а не „породичном“. Поред случаја *Јевремовић против Србије* у овом контексту релевантан је и предмет *Микулић против Хрватске (Mikulić v. Croatia)*, бр. 53176/99 од 07.02.2002.) који је претходио Јевремовићу а који се заснива на готово идентичном чињеничном стању које је довело до истих повреда Европске конвенције.

Поред тога, позитивну новину у српском праву након доношења пресуде у предмету Јевремовић свакако представља доношење Закона о заштити права на суђење у разумном року. Наиме, тим законом се обе збеђују нова процесна средства за убрзање поступка која немају недостатке због којих су притужбе које се подносе сходно Закону о уређењу судова оцењене као неделотворна правна средства. Имајући у виду унапређен законски оквир, потребно је да домаћи судови ефикасније поступају у случајевима када постоји

одбијање наводног оца да се подвргне ДНК анализи. Важећа законска решења им свакако остављају простор за ефикаснији приступ. Наиме, национални судови су могли да у конкретном случају избегну ове повреде да су се применом расположивих дискреционих овлашћења, а пре свега руководећи се начелом утврђивања истине, одлучили да терет доказивања пребаце на туженог који одбија да се подвргне ДНК анализи. На тај начин би омогућили поштовање права сваког детета да се у разумном року одлучи о његовом захтеву за утврђивање очинства.

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

T: +381 11 3023 866

F: +381 11 3023 877

info@jap.rs



**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council